

УДК 336.225.674

Мишина Ю.О., Євсєєнко В.О.

Донецький державний університет управління

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Розкрито сутність внутрішнього аудиту. Проаналізовано проблемні аспекти його становлення в Україні. Окреслено необхідність впровадження внутрішнього аудиту на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: внутрішній аудит, законодавче регулювання, контроль.

Mishina Yu., Yevseenko V.

PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTERNAL AUDIT IN UKRAINE

The essence of internal audit. Analyzed the problematic aspects of its development in Ukraine. Outlined the need to introduce internal audit on domestic enterprises.

Keywords: internal audit, legal regulation, control.

Мишина Ю.А., Євсєєнко В.О.

ПРОБЛЕМЫ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В УКРАИНЕ

Раскрыта сущность внутреннего аудита. Проанализированы проблемные аспекты его становления в Украине. Определены необходимость внедрения внутреннего аудита на отечественных предприятиях.

Ключевые слова: внутренний аудит, законодательное регулирование, контроль.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Враховуючи інтеграційні процеси та розвиток міжнародних зв'язків, в Україні стрімко зросла кількість акціонерних товариств і корпорацій. З'явилась потреба у контролі функціонування вкладеного капіталу та діяльності найманих працівників з боку власників. Це зумовило появу та розвиток поняття «внутрішнього аудиту».

На сьогоднішній день застосування системи внутрішнього аудиту виступає діючим інструментом ринкових змін в діяльності суб'єктів господарювання, адже основним його завданням є пошук

відхилень в діяльності організації та розробка рекомендацій задля їх усунення. В результаті виконання цього завдання визначається ефективність функціонування внутрішнього аудиту, що залежить від рівня його організації на підприємстві.

На жаль в Україні цей вид контролю ще не набув достатнього розвитку і поширеного застосування суб'єктами підприємницької діяльності, насамперед через відсутність в потрібному обсязі інформації щодо методики створення, об'єктів, значення, функцій, засобів та прийомів внутрішнього аудиту.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Значний внесок у розвиток внутрішнього аудиту зробили такі вчені, як Т. Каменська, С. Касаткін, Л. Ліщинська, О. Філозоп та інші. Суть та завдання внутрішнього аудиту по різному розглядається цими авторами, проте всі вони погоджуються із твердженням, що внутрішній аудит виступає одним із основних інструментів рішення проблем, пов'язаних із з'ясуванням, оцінкою і наданням відповідних рекомендацій щодо усунення майбутніх ризиків.

Цілі статті. Метою статті є розкриття поняття внутрішнього аудиту, його мети, основних завдань та функцій, дослідження проблем становлення внутрішнього аудиту та його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Грамотна побудова та ефективне функціонування системи обліку на підприємстві більшою мірою залежить від присутності організованого внутрішньогосподарського контролю. Проте дуже часто існуюча на підприємстві система внутрішньогосподарського контролю виявляється недостатньо ефективною внаслідок різноманітних причин.

Досвід країн із розвинутою ринковою економікою дає зрозуміти, що для проведення певної перевірки в організації, необхідно створити спеціальну службу внутрішнього аудиту, працівники якої мають досконало знати специфіку підприємства, його організаційно-економічну структуру, коло питань, що мають бути висвітлені при перевірках, об'єкти контролю, володіти методикою і технікою проведення перевірок, добре знати законодавчі та нормативні акти, вміти визначати шляхи попередження та ліквідації недоліків і втрат [1, с. 73].

Із визначення міжнародного Інституту внутрішніх аудиторів витікає, що внутрішній аудит є діяльністю з надання об'єктивних і незалежних гарантій та консультацій, які спрямовані на удосконалення

діяльності організації. Внутрішній аудит виступає помічником підприємства у досягненні поставлених цілей, використовуючи послідовний та систематизований підхід до оцінки та підвищення ефективності процесів контролю, управління ризиками, а також корпоративного управління [2].

Роль, організацію та функції внутрішнього аудиту визначає керівник або власник підприємства в залежності від організаційно-правової форми, системи управління, специфіки та обсягів діяльності підприємства.

Головна мета внутрішнього аудиту полягає в пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства. Об'єкти внутрішнього аудиту з'ясовуються в залежності від виду діяльності суб'єкта господарювання.

На українських підприємствах функціонують й інші контролюючі структури – ревізійні комісії, які зазвичай виконують наступні типи перевірок: планова перевірка – здійснюється з метою контролю за виконанням внутрішнього регламенту у вигляді розпоряджень, внутрішніх інструкцій, наказів та ін.; позапланова перевірка – проводиться за замовленням керівництва підприємства, результати якої необхідні для отримання доказів фактів зловживань, шахрайства та інших порушень.

Внутрішні аудитори також здійснюють подібну роботу, проте між роботою внутрішнього аудитора та роботою ревізійної комісії існують суттєві розбіжності. Під час розробки стратегічного плану роботи внутрішньому аудитору заздалегідь позначають основні зони ризику для підприємства, а вже потім розподіляють фахівців та ресурси часу так, щоб в першу чергу були перевірені найбільш ризиковані сфери діяльності. Фахівці контрольно-ревізійних відділів під час розробки плану перевірок зазвичай не беруть до уваги ризику підприємства.

Ще однією значною відмінністю між службою внутрішнього аудиту та контрольно-ревізійною службою виступають методи перевірки. Контрольно-ревізійні служби працюють здебільшого з первинними документами, не використовуючи у своїй діяльності такі методи, як наприклад ознайомлення з виробничими процесами, проведення анкетування з керівниками і працівниками підрозділів, що є невід'ємною частиною внутрішнього аудиту з метою досконалого з'ясування суті проблеми [3].

Отже, при створенні служби внутрішнього аудиту необхідно

враховувати існування на підприємстві інших контрольних структур та їх функціональні обов'язки.

Створення на підприємстві служби внутрішнього аудиту призводить до виникнення додаткових витрат, які розподіляють між видами виробленої продукції, наданих послуг або виконаних робіт. Такі витрати можуть бути досить відчутними, оскільки служба внутрішнього аудиту має складатися із висококваліфікованого персоналу, забезпеченого відповідними матеріально-технічними ресурсами [4, с. 42]. Однак витрати на утримання служби внутрішнього аудиту неможливо порівнювати з тим позитивним ефектом, що є наслідком її роботи.

В економічно розвинених країнах значна увага приділяється як зовнішньому, так і внутрішньому аудиту. В Україні становлення зовнішнього аудиту вже відбулось, тоді як внутрішній аудит перебуває в початковому стані розвитку, як в законодавчому, так і в професійному аспектах. Одна з головних причин цього полягає у відсутності законодавчого регулювання процесу. Проте з іншого боку відсутність обмежень на зміст та форму проведення внутрішнього аудиту спонукає суб'єктів господарювання розробляти власні форми реалізації його функцій.

За умови створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві виникає необхідність в розробці Положення про внутрішній аудит, в якому мають бути зазначені організаційні, методичні та документальні вимоги до проведення аудиту.

При наявності необхідної нормативно-правової бази, методичних розробок, внутрішніх нормативів аудиту організована служба внутрішнього аудиту на підприємстві забезпечить ефективне функціонування, стабільність та відповідний розвиток підприємства за умов ринкової конкуренції; надасть змогу зберігати та продуктивно використовувати потенціал і ресурси підприємства; зможе своєчасно виявити і мінімізувати фінансові, комерційні та інші ризики в управлінні підприємством; сформує сучасну систему інформаційного забезпечення, що надасть змогу швидко реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища та вчасно адаптувати функціонування підприємства до таких змін [2].

Відтак, ефективно організована робота фахівців внутрішнього аудиту є гарантією виявлення порушень і помилок, що були допущені, дотримання законності господарських операцій, а також прийняття правильних управлінських рішень.

Висновки. Наявність ефективного внутрішнього аудиту сьогодні є невід'ємною складовою успішного розвитку суб'єкта господарювання в умовах постійних змін зовнішнього середовища та ускладнення процесів управління. З його допомогою здійснюється нагляд за дотриманням законодавства, внутрішніх норм та правил, контроль за оптимальним використанням ресурсів, визначення та попередження ризиків, забезпечення вірогідності інформації у звітності та інше.

На сьогодні практика використання внутрішнього аудиту в Україні недостатньо розвинена, що, перш за все, пов'язано з відсутністю законодавчого регулювання цього процесу, єдиних вимог до професійного рівня внутрішніх аудиторів та професійних стандартів. З огляду на перспективність впровадження внутрішнього аудиту у практику управління вітчизняних суб'єктів господарювання, актуалізується необхідність його законодавчого забезпечення та теоретичного обґрунтування. Таким чином впровадження внутрішнього аудиту мине без помилок і буде максимально ефективним за своїми наслідками.

1. Філозоп О. В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О.В. Філозоп // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1. – С. 72–75.
2. Ліщинська Л.Б. Сутність внутрішнього аудиту, його проблемні аспекти розвитку в Україні та шляхи їх вирішення / Л. Б. Ліщинська, К. А. Коцюбинська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2011/Economics/7_83013.doc.htm
3. Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві / Т. Каменська // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html
4. Касаткін С. Огляд стандартів внутрішнього аудиту / С. Касаткін // Головбух. – 2008. – № 58. – С. 41–46.